

УДК 159.9-043.2]:791.228-053.4(045)

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-5\(19\)-461-470](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-5(19)-461-470)

Гарбар Світлана Володимирівна викладач кафедри дошкільної освіти, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, вул. Садова, 2, м. Умань, 20301, тел.: (044) 264-52-54, <https://orcid.org/0000-0003-3013-2015>

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ МУЛЬТИПЛІКАЦІЙНИХ ФІЛЬМІВ НА РОЗВИТОК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. У статті схарактеризовано сутність поняття «мультиплікаційні фільми», представлено теоретичний аналіз проблеми впливу сучасної мультиплікаційної продукції на психічний розвиток і формування особистості дітей. Проаналізовано психологічні особливості впливу мультфільмів та мультиплікаційних образів на дітей дошкільного віку; розкрито потенційні можливості використання мультиплікаційних фільмів; визначено критерії добору мультиплікаційних фільмів з точки зору їх придатності для використання як засобу виховання дітей дошкільного віку. Методи дослідження: теоретичні (аналіз літератури з проблем дослідження), емпіричні (педагогічні спостереження). Представлено та проаналізовано ті особливості психіки дитини, які лежать в основі формування залежності дітей від впливу телевізійної продукції. Виокремлено психологічні критерії аналізу мультиплікаційної продукції, а саме: кольорове оформлення мультиплікаційного фільму, що має здатність впливати на психоемоційний стан людини; звукове оформлення дитячої мультиплікації; темп трансляції кадрів; зовнішність головних персонажів; психологічний аналіз головних героїв та провідних цінностей, які транслюються; загальний емоційний стан, який викликає мультфільм; чітко регламентований час перегляду мультиплікаційної продукції. Аналіз мультиплікаційних фільмів структурно містить загальний психологічний висновок про мультфільм; загальний педагогічний висновок про мультфільм; загальна психолого-педагогічна оцінка мультфільму. Запропоновано систему тематичного планування перегляду мультиплікаційних фільмів для дітей дошкільного віку, яка передбачає три етапи роботи: підготовчий, переглядовий, рефлексивний. З'ясовано, що мультиплікаційні фільми виконують неабияку виховну, пізнавальну, розвивальну та навчальну функції; є складником повсякденного життя кожної дитини, тому зусилля вихователів закладів дошкільної освіти, батьків мають бути спрямовані на пошук шляхів позитивного та нейтралізації негативного впливу мультиплікаційних фільмів. Окреслені психологічні аспекти впливу мультиплікаційної продукції на розвиток дітей дошкільного віку можуть бути використані психологами, педагогами, батьками для практичного відбору мультфільмів.

Ключові слова: мультиплікаційний фільм, мультиплікаційний образ, діти дошкільного віку, дитяча глядацька аудиторія.

Garbar Svitlana Volodymyrivna Teacher of the Department of Preschool Education, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Sadovaya St., 2, Uman, 20301, tel.: (044) 264-52-54, <https://orcid.org/0000-0003-3013-2015>

PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF THE INFLUENCE OF CARTOON FILMS ON THE DEVELOPMENT OF PRESCHOOL CHILDREN

Abstract. The article characterizes the essence of the concept of "animated films", presents a theoretical analysis of the problem of the influence of modern animated products on the mental

development and personality formation of children. The psychological features of the impact of cartoons and animated images on preschool children are analyzed; the potential possibilities of using animated films are revealed; criteria for the selection of animated films are determined from the point of view of their suitability for use as a means of educating preschool children. Research methods: theoretical (analysis of literature on research problems), empirical (pedagogical observations). The features of the child's psyche that underlie the formation of children's dependence on the influence of television products are presented and analyzed. The psychological criteria for the analysis of animated productions are singled out, namely: the color design of an animated film, which has the ability to influence the psycho-emotional state of a person; sound design of a children's cartoon; frame broadcast rate; the appearance of the main characters; psychological analysis of the main characters and leading values that are broadcast; the general emotional state that the cartoon causes; clearly regulated viewing time for animation productions. The analysis of animated films structurally contains a general psychological conclusion about the cartoon; general pedagogical conclusion about the cartoon; general psychological and pedagogical evaluation of the cartoon. A system of thematic planning of watching animated films for preschool children is proposed, which involves three stages of work: preparatory, viewing, reflective. It has been found that animated films perform considerable educational, cognitive, developmental and educational functions; is a component of every child's daily life, therefore the efforts of preschool teachers and parents should be directed at finding ways to positively and neutralize the negative impact of animated films. Outlined psychological aspects of the influence of cartoon products on the development of preschool children can be used by psychologists, teachers, and parents for the practical selection of cartoons.

Keywords: animated film, animated image, children of preschool age, children's audience.

Постановка проблеми. Становлення нової освітньої парадигми, інтенсивний розвиток сучасних технологічних процесів, не залишаються осторонь процесу навчання, виховання та розвитку підростаючого покоління. Безперечний вплив на розвиток дітей дошкільного віку мають засоби масової інформації, а саме мультиплікаційні фільми. Якщо раніше діти більшу частину часу проводили на вулиці з однолітками, то зараз живе спілкування витісняють мультфільми. Перебуваючи під впливом мультимедії, у дитини починає формуватися її власна картина світу, яка суттєво відрізняється від реальної. Хоча мультфільми вважаються суто дитячою продукцією і, на думку більшості громадян, не можуть мати негативного впливу на дітей, саме вони сьогодні є однією з найнебезпечніших розваг для дітей. Головне питання, при аналізі мультфільмів з психологічної точки зору, полягає у тому, чи відповідають ті чи інші мультиплікаційні продукти реальним віковим можливостям сприйняття, потребам та запитам наймолодших глядачів. У тому числі мова йде і про психологічну безпеку трансляції дітям різноманітних мультиплікаційних образів та сюжетів. Таке питання і визначає необхідність виокремлення провідних психологічних особливостей та вимог, що повинні пред'являтися до мультиплікаційного фільму, як продукту, саме для дитячої глядацької аудиторії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Використання мультиплікаційних фільмів є предметом вивчення українських та зарубіжних вчених, зокрема: сутність мультиплікації та деякі психологічні особливості мультфільмів досліджували Н. Капельгородська, Б. Крижанівський та О. Шупик. та ін.; психологічні особливості сприйняття дітьми телевізійної продукції аналізували Л. Баженова, Є. Захарова, Б. Степанцева та ін.; прикладні аспекти застосування мультиплікаційного мистецтва у роботі з дітьми описано у дослідженнях Ю. Красного, Л. Курдюкової; специфіка мультиплікації як виду кіномистецтва розкривається у працях провідних режисерів вітчизняної мультиплікації І. Іванова-Вано, Р. Качанова, Ю. Норштейна, В. Старевича, Ф. Хитрука та ін.; вплив мультфільмів на розвиток психічної та емоційно-вольової сфери

досліджували А. І.Допіра, А. Дрозд, Н. Северенчук, Л. Чорна, І. Шульга. Для правильного відбору корисної мультиплікаційної продукції необхідно мати певні критерії, які дали б можливість глибокого психологічного аналізу дитячої мультиплікації.

Мета статті – висвітлити головні психологічні аспекти впливу мультиплікаційних фільмів на розвиток особистості дошкільника.

Виклад основного матеріалу. Вивчення психологічних аспектів впливу мультиплікаційних фільмів на розвиток дітей дошкільного віку потребує розгляду та аналізу ключових понять дослідження.

В контексті нашого дослідження, дошкільний вік – це той особливий період (3-7 років), коли дитина відкриває для себе світ, коли відбуваються значні зміни у всіх сферах її психіки (когнітивній, емоційній, вольовій). Основними особливостями цього віку є те, що складається нова соціальна ситуація розвитку, яка характеризується тим, що у дитини з'являється коло елементарних обов'язків; змінюються взаємини з дорослими, набуваючи нових форм: спільні дії поступово змінюються самостійним виконанням дитиною вказівок дорослого; з'являється можливість систематичного навчання; дитина вступає в певні стосунки з однолітками (розширюється соціальне оточення); внутрішня позиція дошкільника стосовно інших людей характеризується усвідомленням свого «Я» та своїх вчинків.

Психічні процеси дошкільників характеризуються специфічними рисами, які відображають їхні можливості та особливості розвитку. В психіці дітей виникають особливо важливі для їх подальшого життя психологічні новоутворення: пізнавальні психічні процеси починають працювати в режимі єдиної інтелектуальної діяльності, проявляється об'єднання зовнішніх і внутрішніх дій; виникає та починає успішно функціонувати внутрішнє мовлення, як засіб мислення, з'являється опосередкована певними уявленнями довільна поведінка; дитиною усвідомлюються норми і правила, вони починають керувати її поведінкою, перетворювати її дії на довільні та морально регульовані вчинки; виникають первинні моральні настанови, передусім розрізнення того, що є добрим і поганим; все, що дитина бачить, намагається впорядкувати, збагнути закономірні відношення навколишнього світу, що є свідченням виникнення первинного, хоча ще схематичного дитячого світогляду.

У дошкільному віці особливості взаємодії з навколишнім світом безпосередньо впливають на пізнавальну діяльність і поведінку дитини. Найбільш істотний вплив на дитину має поведінка її найближчого оточення. На думку К. Дудкіної, такими «зразками» для наслідування виступають дорослі, а саме їх вчинки і стилі побудови стосунків з іншими [1, с.57]. Дитина схильна копіювати поведінкові чи емоційні реакції, переймати манери, запозичувати в них оцінку людей, подій, речей.

В сучасних умовах великого значення набувають особливості соціального середовища, в яких здійснюється розвиток дитини. До соціумного оточення зазвичай відносять батьків, родичів, однолітків, а також педагогів, які виступають важливою референтною групою для дошкільників. До предметного оточення дітей дошкільного віку належать особливі засоби, з якими він взаємодіє: дидактичні, ігрові, іграшки, рольові ігри та усі інші особливості, через які дитина проявляє свою активність [2]. Тобто це сукупність внутрішніх та зовнішніх умов, за допомогою яких здійснюються усі процеси життєдіяльності дитини. Найважливішого значення у сучасному просторі набуває предметно-знакове оточення дитини: підручники, тексти, відображення соціумного середовища у художній літературі, казках, кінофільмах, мультиплікаційних фільмах.

Мультиплікаційний фільм – це один із жанрів сучасного кінематографічного мистецтва, візуальна та звукова привабливість якого робить його цікавим для дітей дошкільного віку. Відсутність належного досвіду, дефіцит знань і уявлень дитини компенсується включенням її уяви при перегляді мультиплікаційних фільмів, що сприяє розвитку емоційно-моральної сфери дошкільника.

Як зазначає Р. Силко, «мультиплікація – це універсальна та інтернаціональна мова спілкування дітей та дорослих усього світу. Мультиплікація є дуже близькою до світу дитинства, бо в ній завжди присутня гра, злет фантазії й немає нічого неможливого. Мультиплікація є універсальним багатогранним засобом розвитку дитини у сучасному візуально насиченому світі. Виразні засоби мультиплікації є найбільш природними для дитячого віку стимуляторами творчої активності та розкритості мислення» [3, с. 188].

В аспекті нашого дослідження, дитячу мультиплікацію розглядаємо, як певний психологічний засіб розвитку дітей дошкільного віку за допомогою різних сюжетно-рольових дій героїв, поданих у вигляді рухомих зображень.

На основі аналізу наукових джерел, можна зазначити наступну класифікацію дитячої мультиплікації, залежно від тривалості: односерійні, багатосерійні, довготривалі; залежно від віку телеглядача: мультфільми для дошкільників, для молодших школярів, для підлітків, для дорослих; залежно від технічних засобів побудови мультфільму: комп'ютерна анімація, мальована, лялькова, пластилінова, пісочна; залежно від використання кольору: чорно-білі, кольорові; залежно від наявності звукового супроводу: німі, із музичним супроводом, із наявністю голосів персонажів; залежно від жанру сюжету: фантастичні, історичні, трагічні, пригодницькі, документальні, романтичні; залежно від ідеї, яка є видимою у мультфільмі: вирішення проблеми добра та зла, проблеми сімейних стосунків, проблеми дружби та любові, проблеми тварин, глобальні проблеми людства та ті мультфільми, які не мають явної ідеї; залежно від домінуючої функції: розвивальні, пізнавальні, розважальні, виховні, навчальні, повчальні, естетично спрямовані; залежно від переважної спрямованості впливу: вплив на когнітивну сферу, вплив на емоційно - вольову сферу, вплив на особистісну сферу, вплив на морально- етичну сферу (ціннісну); залежно від часу та країни, в якій були створені: мультфільми дорадянського часу, мультфільми радянського часу, сучасні мультфільми, японське аніме, польські мультфільми, західні мультфільми тощо [4, с.196].

При аналізі сучасної мультиплікації слід виявити такі специфічні її особливості, як: яскравість, образність; стислість, динамічність зміни образів; присутність реального і фантастичного, добрих і злих; анімізм (одухотворення неживих предметів). При цьому, деякі фахівці виділяють особливі прийоми, які найчастіше використовуються для впливу на свідомість глядача. До них належать наступні: створення яскравого відеоряду, звукові ефекти, новизна і незвичність, показ великим планом обличчя мультгероя, швидкість, гучний звук, переривання мультфільму на найтрагічнішому місці, відео-комп'ютерні спецефекти [5].

Вплив мультиплікаційних фільмів на розвиток дітей дошкільного віку, як вважає Л. Гордієнко, можна пояснити дією трьох основних психологічних механізмів: зараження – процес передачі емоційного стану від одного індивіда до іншого, емоційне занурення дошкільника у мультфільм, переймання емоційного стану мультиплікаційних персонажів; навіювання – вплив на особистість дитини вербальними або невербальними засобами, які викликають певні стани, створюють деякі відчуття, формують уявлення, будують певне сприйняття світу, формують стереотипну поведінку; наслідування, як особлива форма поведінки особистості, що полягає у відтворенні нею дій інших осіб. У дошкільників механізм наслідування дуже розвинений, оскільки допомагає формувати власну поведінку. Тому, часто можна спостерігати як діти наслідують поведінку та вчинки героїв мультфільмів, при цьому вважаючи їх абсолютно правильною [6, с.59].

Враховуючи дані наукових досліджень [1,2,3,4,5,6,7,8,9,10], можна констатувати, що саме завдяки специфічно «дитячій» образності мультфільм є не лише жанром кіномистецтва, а й засобом особистісного розвитку дитини. При цьому провідними характеристиками дитячої образності визначено: цілісність, яка проявляється через здатність дитини сприймати мультфільм як єдине неподільне; циклічність, що є в процесі перегляду дитини, коли вона повертається до попередніх або початкових етапів

розгортання сюжету; спонтанність, що характеризується виникненням раптових емоційно забарвлених висловлювань, вербальних порівнянь, описів тощо; деталізованість як схильність дитини підмічати несуттєві і другорядні деталі змісту, сюжету чи персонажів мультфільму; фрагментованість, що є на противагу цілісності, дитина здатна виокремлювати деякі аспекти трансльованого мультиплікаційного сюжету і визначати їх в якості провідних для себе; яскравість, яка підкреслює одну із визначних здатностей дитини сприймати оточуючу дійсність у певних кольорах. Як показують наші спостереження, значна роль у здатності дітей сприймати образи-персонажі мультфільму належить емпатії. Вони в більшій мірі спроможні захопитися думками та переживаннями героїв, подіями на екрані, реагувати на поразки і здобутки персонажів, проймаються настроєм мультиплікаційного твору.

Так, діти є найуразливішою категорією телеглядачів. Це пов'язано з тим, що є певні особливості дитячої психіки, які відрізняють її від дорослої і роблять її вразливішою і залежною від телевізійних впливів, а саме: 1. Відсутність або слабкість розрізнення реального та вигаданого світів, що веде до того, що те, що відбувається на екрані, сприймається як частина реальності. 2. Одним із провідних механізмів психічного розвитку та засвоєння соціального досвіду дитиною є наслідування. Перш за все, дитина наслідує значущих дорослих, пізніше ровесників і героїв улюблених мультфільмів і фільмів. 3. Несформована критичність мислення у дитячому віці, що веде до некритичного сприймання й автоматичного засвоєння інформації. 4. Одним із головних завдань розвитку дитини у соціумі є формування моделі світу, яка формується на основі всієї інформації з оточуючого середовища. Сьогодні екран телевізора дуже часто відіграє провідну роль у цьому процесі, зважаючи на час, який діти проводять перед ним, і гіпнотичну яскравість образів. 5. Завданням психічного розвитку дитини є не просто побудова моделі світу, а й пошук свого місця в ній. Цей процес відбувається за принципом приєднання до більшості. А та більшість, яку являє перед дитиною екран телевізора, далеко не завжди відповідає хоча б елементарним соціальним і психічним нормам.

Розглядаючи процес взаємодії юного глядача з телеекраном, необхідно враховувати не лише психофізіологічні особливості дитячого віку, але й характер дитячого сприймання, основними властивостями якого є: емпіричність, пов'язана з недостатністю особистісного досвіду та незасвоєнням критеріїв аналізу й оцінки поведінки, підвищена нецілеспрямована активність сприймання, зосередження основної уваги на дієвому початку в поведінці героя, результативність сприймання тощо. Психологи розрізняють кілька типів сприймання: емоційне, аналітичне та образне. Дітям дошкільного віку властивий емоційний тип сприймання. Сприймання дітей цього віку носить некритичний характер. Своє внутрішнє вони легко ототожнюють з «Я» персонажу, тобто відбувається ідентифікація з героєм телепередачі.

Те, що діти все більше часу проводять у медіапросторі, є однією з реалій сучасності. Однак варто зазначити, що це має свої як позитивні, так і негативні наслідки.

До позитивних сторін цього процесу належить те, що мультиплікаційні фільми є для дошкільнят невимушеною дією; за допомогою яких вони опановують важливі для свого розвитку навички. Вчені наголошують, що використання мультиплікаційних фільмів на заняттях з дітьми дошкільного віку, з урахуванням вікових періодів дітей, часу перегляду та контексту мультиплікації є динамічними, яскравими, набагато результативнішими, різноманітними. Такі заняття розвивають у дітей креативне мислення, навчають по-іншому сприймати матеріал, що вивчається, повніше й точніше висловлювати свої думки, проявляти свої індивідуальні можливості, долати певні труднощі, самостійно будувати творчий процес, а це і є сходинки до формування життєвих компетентностей особистості.

Що стосується негативних сторін впливу дитячої мультиплікації, насамперед треба відзначити те, що батьки не завжди можуть простежити за якістю та вмістом контенту, який споживають їхні діти. Особливості дитячого віку в цей період полягають в тому, що діти,

як «губка», вбирають у себе весь матеріал із навколишнього середовища та не в змозі самостійно відфільтрувати непотрібне та шкідливе. Крім того, довготривале переглядання мультфільмів формує психологічну залежність від екрану, відбувається витіснення живого спілкування, колективної гри з однолітками і спільної праці з дорослими. Екранні образи, безумовно, відкладаються у свідомості дитини і з джерела інформації перетворюються на джерело трансформації картини світу. Такий процес зумовлює переоцінку цінностей, що проявляється: в агресії щодо живих істот та в піднесенні матеріальних предметів; полегшеному ставленні до життя і смерті; розмиванні меж дозволеного в уявленнях про моральну поведінку, а також призводить до виникнення важкого внутрішньо-особистісного конфлікту між реальним та нереальним світами, в який вступає дитина. Модель реального світу не відповідає внутрішній моделі, що закладається в підсвідомості дошкільника [7].

При цьому слід зазначити, що не всі сучасні мультфільми несуть негативний вплив на психіку дитини. Але для правильного відбору корисної мультиплікаційної продукції необхідно мати певні критерії, які дали б можливість глибокого психологічного аналізу мультфільму.

Так, в контексті дослідження, мультиплікаційні фільми для дошкільників, визначаємо, як анімаційні фільми, призначені для дітей від 2 до 6 років. Дитячі мультфільми можуть бути анімаційними фільмами, телесеріалами та іншими формами розважального контенту для дітей. Мета таких фільмів: навчати дітей різних знань, навичок і цінностей, а також забезпечувати їх розвиток і зростання.

Дитячі мультфільми можуть бути адаптовані з казок або історій, які відомі дітям, або бути повністю оригінальними творами. У них часто зустрічаються герої-тварини або фантастичні персонажі, які допомагають дітям вчитися цінностям, розвивати інтелектуальні здібності та навички спілкування.

Основними характеристиками дитячої мультиплікації є її вікові та психологічні спрямованості. Для малюків дошкільного віку, дитячі мультфільми зазвичай мають простий сюжет, який базується на повсякденних речах, яскраві та привабливі персонажі та барвисту графіку. Для старших дітей можуть бути більш складні сюжетні лінії, які допомагають розвивати їхнє мислення та розуміння складних понять.

Однією з ключових переваг дитячої мультиплікації є те, що вона може допомогти дітям зрозуміти різні аспекти життя та розвивати різноманітні навички. Наприклад, дитячі мультфільми можуть допомогти збагатити словниковий запас, розвивати уяву та креативність, вчити правилам поведінки та етикету, а також навчати соціальної взаємодії.

Визначимо основні характеристики мультиплікаційних фільмів для дітей дошкільного віку, а саме: 1. Простота та доступність – мультиплікаційні фільми для дошкільників створюються таким чином, щоб діти легко зрозуміли їхній зміст. Вони не повинні містити складних або запутаних сюжетів. 2. Розвиваючий ефект – мультиплікаційні фільми для дошкільників мають за мету розвивати різні сторони дитячої особистості, такі як мовлення, мислення, уяву, пам'ять та емоційну сферу. 3. Позитивна атмосфера – мультиплікаційні фільми для дошкільників мають створювати позитивну атмосферу, щоб діти почувалися комфортно і задоволені. Вони мають бути яскравими та кольоровими, щоб привернути увагу дітей. 4. Навчальний ефект – мультиплікаційні фільми для дошкільників можуть навчати дітей різних навичок, таких як лічба, читання, правопис та інших. 5. Ілюстративність – мультиплікаційні фільми для дошкільників часто містять яскраві картинки та ілюстрації, що допомагають дітям краще зрозуміти зміст. Малюки звикли до яскравих кольорів та контрастів, тому мультиплікаційні фільми забезпечують їм естетичне задоволення та стимулюють розвиток зорової пам'яті.

Згідно з думкою дитячих психологів, «правильні» мультфільми здатні: розвивати мову – слухаючи грамотну і красиву мову героїв мультфільмів, діти поповнюють свій лексичний запас і можуть у хорошому сенсі здивувати батьків деякими висловлюваннями і

афоризмами; розвивати мислення і пам'ять – дитина вчиться аналізувати зміст мультіка, порівнювати, узагальнювати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; навчати – мультфільми розповідають про навколишній світ, з їх допомогою дитина може навчитися рахувати, читати, говорити іноземною мовою, вивчати геометричні фігури, кольори і отримувати різні енциклопедичні знання; розвивати творчі здібності, уяву – мультфільм живить фантазію дитини, залишає яскраві враження і може стати джерелом для дитячого мистецького та словесної творчості; виховувати – персонажі мультфільмів показують дітям різні можливості взаємодії з світом, зразки поведінки (хорошого і поганого), формують у них здатність до емпатії (співпереживання), уявлення про добро і зло, вчать справлятися з труднощами і страхами [8, с.7].

Звідси виникає необхідність виокремлення критеріїв мультиплікаційних фільмів із подальшим прийняттям наукового психологічно обґрунтованого висновку щодо корисності чи шкідливості цієї відеопродукції для психічного розвитку та формування особистості дитини.

1. Кольорове оформлення мультиплікаційного фільму. Колір має здатність впливати на психоемоційний стан людини, викликаючи відповідно позитивні чи негативні емоції, певне збудження чи гальмування психічних функцій. У практичній психології, психотерапії відомий вплив кольору на психіку людини. Так, перевага темних кольорів може викликати негативний психічний стан, перевага світлих – позитивний, яскраві кольори (червоний, помаранчевий, жовтий тощо) здатні підбадьорювати людину впродовж певного періоду часу, але занадто яскраві або у разі тривалої дії можуть викликати перезбудження психіки та роздратування. Відповідно, аналізуючи мультиплікаційну продукцію, слід звернути увагу на особливості використання кольору.
2. Звукове оформлення дитячої мультиплікації. Слід зазначити, що в більшості випадків аудіоряд перевантажено гучними, різкими, негативними емоційно забарвленими звуками. Маючи за мету привернути і постійно утримувати увагу дітей, вони водночас можуть викликати у них психічну перевтому і, як наслідок, роздратування, гнів, агресію, апатію та інші негативні емоційні стани.
3. Темп мультфільму: наскільки він адекватний для сприйняття чи не занадто швидка зміна кадрів, щоб була в дитини можливість проаналізувати, подумати. Коли відеосюжети, звуки з неймовірною швидкістю змінюють одне одного, то не дають жодного шансу дитині повноцінно відслідкувати їх зміст і адекватно відреагувати. У нормі мультфільм, як і інші твори мистецтва, повинен викликати у дитини певні позитивні почуття і роздуми, чомусь учити, щось виховувати.
4. Аналізуючи мультиплікаційну продукцію, слід звернути увагу на зовнішність головних персонажів, а саме на такі її аспекти: приємна чи неприємна зовнішність; природна чи потворна; агресивна, хвороблива, страшна та інші добрі риси.
5. Психологічний аналіз головних героїв. Психологічною особливістю дошкільного віку є те, що дитина ще не здатна критично сприймати й обробляти інформацію, оскільки така властивість, як критичність мислення, ще не сформована. Дитина ще не в змозі робити глибокий критичний аналіз головного героя, і, сприйнявши його одного разу як позитивний, таке сприйняття розповсюджується на весь час його сприйняття, на всі його риси характеру, цінності, вчинки тощо. Відповідно, щоб образ головного героя мав позитивний вплив на психіку дитини, цей образ повинен бути однозначно позитивним – у всіх його проявах, рисах, дрібницях. Отже, дорослим, перш ніж дозволити дитині переглядати мультфільм, слід поставити собі запитання «Наскільки я б хотів(ла), щоб моя дитина засвоїла риси характеру, цінності, манери поведінки, мовлення головного героя?».
6. Загальний емоційний стан, який викликає мультфільм. Аналізуючи мультиплікаційну продукцію з чуттєво-емоційної точки зору, слід звернути увагу на такі аспекти: який загальний емоційний стан викликає мультфільм: позитивний чи негативний, чи не стає дитина після перегляду мультфільму занадто розгальмованою чи навпаки – пасивною, чи агресивною, чи капризною, чи нервово збудженою; чи не викликає

мультфільм поза межових страхів у дитини, які можуть перейти у фобії. Про це може свідчити неспокійний сон, поява страху темряви, страху залишатися наодинці, поява різних невротичних проявів (нервовий тік, гризіння нігтів, енурез тощо); чи формує мультфільм здорове почуття гумору в дитини. Сміх викликають або абсолютно примітивні речі – хтось упав, ударився, спіткнувся тощо, або явно жорстокі – когось ударили, штовхнули і це супроводжується веселим сміхом; які почуття викликає і формує мультфільм загалом: моральні, естетичні, інтелектуальні, соціальні. 7. Не варто забувати і про чітко регламентований час перегляду, підбір мультиплікацій з урахуванням вікових особливостей дітей, їхніх уподобань і характеру, статевої приналежності. Обов'язковий попередній перегляд мультфільму дорослими та спільний перегляд з дитиною з наступним обговоренням [9, с.127].

На основі вищезначених критеріїв варто проаналізувати виокремлені висновки: 1. Загальний психологічний висновок про те, як мультфільм загалом впливає на психічний розвиток дитини, формування її особистості, базових життєвих цінностей. 2. Загальний педагогічний висновок про мультфільм, в основі якого лежить питання «Чому мультфільм навчає дитину?». 3. Загальна психолого-педагогічна оцінка мультфільму за такими параметрами: корисність – шкідливість для психічного розвитку дитини та формування її особистості; рекомендувати – не рекомендувати до перегляду – рекомендувати з певними обмеженнями чи умовами (визначити ці обмеження й умови в кожному конкретному випадку).

Методику використання мультиплікаційних фільмів структурно ділимо на такі етапи роботи: підготовчий; переглядовий; рефлексивний. На кожному етапі пропонуються дітям спеціальні завдання, розв'язання яких потребує від них значної концентрації уваги. Підготовчий етап передбачає введення дітей у сюжетну лінію. Готуючи дітей до перегляду, варто провести коротку бесіду відповідного змісту. Переглядовий етап включає роботу із сюжетним матеріалом, процес добору фактів, їх сортування та оцінювання. Перегляд мультфільму має тривати не більше 15 хв. Після перегляду рекомендуємо провести бесіду за змістом — до 5 хв. Потім організували роботу за сюжетом: закріплення та активізація переглянутого — до 5 хв. Далі доцільно провести роботу з мікро-сюжетами мультфільму, використовуючи стоп-кадр. При цьому застосовувати різні методи і прийоми, зокрема: відповіді на запитання; озвучування мікро-сюжетів; коментування; вибіркового опису дій і ситуацій; визначення особистісно-значущих ситуацій тощо. На заключному, рефлексивному етапі варто активізувати дітей та максимально «включили» кожен дитину в сюжет. Для цього запропонувати дітям поставити запитання за змістом сюжету або пофантазувати щодо розвитку сюжету на кшталт «а що було б, якби...», «якби я був..., то...» тощо [10, с.85].

Так, результати ґрунтовного аналізу теоретичних і практичних доробок науковців і практиків дають підстави виокремити концептуальні підходи до використання мультиплікаційних фільмів з дітьми дошкільного віку, що передбачають формування у дітей таких умінь: організовано й усвідомлено сприймати інформацію; спостерігати, класифікувати, обирати; аналізувати й резюмувати отриману інформацію; усно висловлювати думки щодо побаченого. Мультфільм є універсальною мовою, що допомагає різнобічному розвитку дітей. Позитивний вплив анімації при правильному підборі мультфільмів може стати прекрасним розвивальним посібником для розвитку мислення, зростання творчого потенціалу у поєднанні із заняттями малюванням, ліпленням героїв мультфільмів, ігровими прийомами, удосконалення навичок спілкування та соціалізації. Вона здатна створювати яскраві образи, нести благородні ідеї, виховувати смаки, формувати життєві уявлення і погляди

Досліджуючи дану проблему, ми **дійшли висновку**, що мультфільми можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на розвиток дітей дошкільного віку. На що саме впливають мультфільми, залежить від їх змісту, якості і вікової адаптованості. Негативний

вплив мультфільмів може бути пов'язаний з насильством, стереотипами та неприйнятним поведінкою персонажів. Недоцільне використання мультфільмів може призвести до розвитку агресивної поведінки, невірних уявлень про реальність, а також негативного впливу на здоров'я. Однак, позитивний вплив мультфільмів полягає у розвитку уяви, мовлення, зорової пам'яті та інших психологічних функцій дитини. Добре підібрані мультфільми можуть вчити дітей соціальним навичкам, доброму моралі, культурним цінностям та практичним навичкам. Вони також можуть допомогти дітям розвивати творчість і фантазію, формують у них первинні уявлення про добро і зло, еталони гарного і поганого поведіння. Через порівняння себе з улюбленими героями, діти мають можливість навчитися позитивно сприймати себе, справлятися зі своїми страхами і труднощами, шанобливо ставитися до інших. Події, що відбуваються в мультфільмі, дозволяють виховувати дітей, підвищувати їх обізнаність, розвивати мислення і уяву, формувати світогляд. Важливо враховувати, що діти дошкільного віку ще не мають розвинутого критичного мислення, можуть сприймати мультфільми буквально та повірити в те, що вони бачать. Тому, батькам та вихователям необхідно відслідковувати, що дитина дивиться та пояснювати їй, що в мультфільмах є фантастичні елементи, які не мають відповідності в реальному світі. Також, важливо обмежувати час, який дитина проводить перед екраном, в тому числі дивлячись на мультфільми, та забезпечувати їй достатню кількість інших активностей, які сприяють розвитку її фізичних та розумових здібностей. Для того, щоб мультфільми мали позитивний вплив на розвиток дітей дошкільного віку, потрібно враховувати їх зміст, вікову адаптованість та якість. Важливо навчати дітей розуміти і критично оцінювати те, що вони дивляться, і спілкуватися з ними про те, що вони бачать.

Таким чином, мультфільми відіграють важливу роль у становленні особистості маленького глядача. Мультиплікаційний продукт покликаний сприяти вирішенню завдання формування картини світу малюка, але забезпечити гармонійну взаємодію дитини з екраном здатний лише той мультиплікаційний продукт, який відповідає віковим психологічним та фізіологічним особливостям і можливостям дитячого сприйняття і розуміння.

Подальші розробки можуть бути спрямовані на аналіз сучасної мультиплікаційної продукції, що є найбільш популярною серед дитячої глядацької, в тому числі і телевізійної, аудиторії, а також такого виду дитячих мультфільмів, як мультсеріали.

Література:

1. Дудкіна К. А. Мультфільм як засіб психологічного впливу на особистість дитини // Наука і освіта. 2012. № 3. С. 55–59.
2. Квашук О.В. Телебачення, як фактор соціалізації молодших школярів // Наукові записки. Серія «Психологія і педагогіка». 2004. Вип.5. С.117-123.
3. Силко Р.М. Мульт-терапія як технологія виховання дітей. Активна мульт-терапія // Вісник. Серія: Педагогічні науки. – 2014. – № 120. – С. 188–190.
4. Дишель К. А. Теоретична модель дослідження мультиплікаційних засобів як чинника емоційного розвитку молодших школярів // Актуальні проблеми психології: зб. наук. праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. К., 2014. Вип. 13. С. 190–197.
5. Крижанівський Б. М. Мистецтво мультиплікації. К.: Мистецтво, 1981. 117 с.
6. Гордієнко Л. О. Вплив анімаційних фільмів на рівень тривожності дітей молодшого шкільного віку // Вісн.: ДНУ. Серія: Педагогіка і психологія. 2012. № 18. С. 57– 65.
7. Шикирова Н. С. ЗМІ як джерело негативних емоційних станів дитини // Психолог. 2006. № 2–3. С. 45–46.
8. Снігульська В. О. Телебачення: інформаційний помічник чи джерело агресії? // Психолог. 2007. № 40 (280). С. 6–7.
9. Шупик О.Б. Мистецтво мультиплікації. К.: Просвіта, 1983. 134 с.

10. Гарбар С.В. Педагогічні умови використання мультиплікаційних фільмів у вихованні та навчанні дітей дошкільного віку. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2021. Випуск 1 (48). С. 83-88.

References:

1. Dudkina K. A. (2012). Karikatura kaip psichologines įtakos priemone vaiko asmenybei [A cartoon as a means of psychological influence on a child's personality]. *Mokslas ir švietimas – Science and education*, 3, 55-59 [In Ukrainian].
2. Kvashuk O.V. (2004). Televizija kaip jaunesnių moksleivių socializacijos veiksnys [Television as a factor in the socialization of younger schoolchildren]. *Mokslines pastabas. Serija "Psichologija ir pedagogika" – Scientific notes. Series "Psychology and pedagogy"*, 5, 117-123 [In Ukrainian].
3. Silko R.M. (2014). Karikaturų terapija kaip tėvystės technologija. Aktyvi animacinių filmų terapija [Cartoon therapy as a technology for raising children. Active cartoon therapy]. *Biuletėnis. Serija: Pedagoginiai mokslai – Visnyk. Series: Pedagogical sciences*, 120, 188-190 [In Ukrainian].
4. Dyshel K. A. (2014). Teorinis daugybos priemonių tyrimo modelis kaip jaunesnių moksleivių emocines raidos veiksnys [Theoretical model of the study of multiplication tools as a factor of emotional development of younger schoolchildren]. *Faktines psichologijos problemos: coll. Mokslų. Ukrainos nacionalines pedagoginių mokslų akademijos G.S. Kostyuko psichologijos instituto darbai – Actual problems of psychology: coll. of science Proceedings of the H.S. Kostyuk Institute of Psychology of the National Academy of Sciences of Ukraine*, 13, 190–197 [In Ukrainian].
5. Kryzhanivsky B. M. (1981). Animacijos menas [The art of animation]. Kyiv: Mystetstvo, 117 [In Ukrainian].
6. Gordienko L. O. (2012). Animacinių filmų įtaka pradinės mokyklos amžiaus vaikų nerimo lygiui [The influence of animated films on the level of anxiety of children of primary school age]. *Visn. DUGNAS. Serija: Pedagogika ir psichologija – Publication: DNU. Series: Pedagogy and psychology*, 18, 57 – 65 [In Ukrainian].
7. Shikirova N. S. (2006). ZINIASKLAIDA kaip vaiko neigiamų emocinių busenų šaltinis [Mass media as a source of negative emotional states of the child]. *Psichologas – Psychologist*, 2–3, 45-46 [In Ukrainian].
8. Snihulska V.O. (2007). Televizija: informacijos asistentas ar agresijos šaltinis? [Television: information assistant or source of aggression?]. *Psichologas – Psychologist*, 40 (280), 6-7 [In Ukrainian].
9. Shupyk O.B. (1981). Animacijos menas [The art of animation]. 1983, 134 [In Ukrainian].
10. Harbar S.V. (2021). Pedagogines animacinių filmų naudojimo sąlygos ikimokyklinio amžiaus vaikų auklėjime ir ugdyme [Pedagogical conditions for the use of animated films in the education and training of preschool children]. *Uzhhorodo universiteto mokslinis biuletėnis. Serija: Pedagogika. Socialinis darbas – Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Pedagogy. Social work*, 1 (48), 83-88 [In Ukrainian].